

VĚTY VZTAŽNÉ

1. Přeložte do češtiny. Zdůvodněte použití zvýrazněných slovesných tvarů.

1. Quocirca bene praecipiant, qui vetant quicquam agere, quod **dubitis** aequum **sit** an iniquum. (Cic. *off.* 1, 9, 30)
2. Non ergo Epicurus ineruditus, sed ii indocti, qui, quae pueros non **didicisse** turpe est, ea **putant** usque ad senectutem esse discenda. (Cic. *fin.* 1, 21, 72)
3. **Emas** non quod opus est, sed quod **nescesse est**; quod non opus est, asse carum est. (Cato *ad fil. frg.* 10)
4. Quare nihil est, quod quisquam magnitudinem artium ex eo, quod senes discunt, **pertimescat**. (Cic. *de orat.* 3, 89)
5. Nemo erat eorum, qui tum tecum **fuerunt**, qui mihi non **censeret** parci oportere. (Cic. *Phil.* 2, 59)
6. Qua re fac, ut **ostendis**; ne **destiteris** ad me, quicquid tibi in mentem **venerit**, scribere. (Cic. *Att.* 9, 9, 1)
7. Ubi cumque homo est, ibi benefici locus est. (Sen. *dial.* 7, 24, 3)
8. Quem qui beatum fuisse putant, miseri ipsi sunt. (Cic. *Phil.* 1, 35)
9. Equidem quod ad me **attinet**, quo me **vertam** nescio. (Cic. *Cluent.* 4)
10. Nam non solum corrumpi non potuerunt, sed etiam legatos Lacedaemonem miserunt, qui Lysandrum **accusarent**, quod sacerdotes fani corrumpere **conatus esset**. (Nep. *Lys.* 3, 3)
11. Reverti, unde **veneris**, quid grave est? Male vivet, quisquis **nesciet** bene mori. (Sen. *dial.* 9, 11, 4)
12. „Cui ergo ista didici?“ „Non est, quod **timeas**, ne operam **perdideris**: tibi didicisti.“ (Sen. *epist.* 7, 9)
13. Ante hunc intra centum annos et viginti nemo praeter P. Cornelium Calussam pontifex maximus creatus fuerat, qui sella curuli non **sedisset**. (Liv. 25, 5, 4)
14. Nihil video, quod sperem aut quod iam putem fieri **posse**. (Cic. *Att.* 10, 1, 3)
15. Stultum est dare alicui, **quod** accipere non **possit**. (Sen. *benef.* 7, 18, 1)
16. Quam ob rem cave Catoni **anteponas** ne istum quidem ipsum, quem Apollo, ut ais, sapientissimum iudicavit; huius enim facta, illius dicta laudantur. (Cic. *Lael.* 10)
17. Qui domum **intraverit**, nos potius **miretur** quam suppellectilem nostram. (Sen. *epist.* 5, 6)

18. Quis est enim, qui ad bellum inflammato animo **futurus sit** spe pacis oblata? (Cic. *Phil.* 12, 8)
19. Tarquinius regem qui non **tulerim**, Sicinium **feram**? **Secedat** nunc, avocet plebem; patet via in Sacrum montem aliosque colles. (Liv. 2, 34, 10)

2. Přeložte do latiny

- Nemiluje nás nikdo, kdo by nemiloval (i) tebe.
- Řeknu to, co je mi nejvíce známo.
- Není důvod, proč (*Non est, quod...*) by sis myslel, že se neštěstím jiného člověka někdo (*quisquam*) stává šťastným.
- Není nic, čeho by se nebylo třeba bát.
- Všichni byli dojati a nenašel se nikdo, kdo by neříkal, že je lepší zemřít.
- Každý den vidí, kohokoliv chce.
- Nechtěl jsem psát to, co by nevzdělaní nemohli pochopit a čeho by si vzdělaní nevšíkali.
- Kdokoliv je vděčný ze strachu (*abl. bez předložky*), toho označuji za nevděčného.
- Není nikdo, kdo by netoužil, aby jeho děti byly šťastné a zdravé.
- Řeknu vám, soudci, to, co jsem pochopil.
- Uděláš to snadno. Není totiž nic, čeho by nemohlo být dosaženo zájmem a laskavostí.
- Jakákoliv je definice člověka, platí pro (*in +ak.*) všechny lidi.
- Torquatus řekl nejen, co si myslí, ale také proč si to myslí.
- V těchto knihách bylo vyloženo to, o čem jsme s přáteli diskutovali na statku v Tusculu.

milovat, mít rád	diligō, ere, lēxī, lēctum
známý	nōtus, a, um
někdo	zde: quisquam
neštěstí	infēlicitās, ātis, f.
dojmout	commoveō, ēre, mōvī, mōtum
najít	reperiō, īre, repperī, reppertum
každý den	cotidiē
vzdělaný	doctus, a, um
nevzdělaný	indoctus, a, um
všímat si (něčeho)	cūrō, āre, āvī, ātum +ak.
vděčný	grātus, a, um
nevděčný	ingrātus, a, um
označovat (za někoho)	vocō, āre, āvī, ātum +ak.
zdravý	incolumis, e
dosáhnout (něčeho)	efficiō, ere, fēcī, fectum +ak.
zájem, úsilí, přizeň	studium, iī, n.

laskavost	benevolentia, ae, f.
definice	dēfīnitiō, ōnis, f.
platit	valeō, ēre, uī, -, valitūrus
všude	ubique
nikde	nusquam
myslet si	sentiō, īre, sēnsī, sēnsūm
vyložit, vysvětlit	expōnō, ere, posuī, positum
přítel	familiāris, is, m.
diskutovat (o něčem)	disputō, āre, āvī, ātum +ak.
statek v Tusculu	Tūsculānum, ī, n.

3. Dejte výraz v závorce do správného tvaru. Je-li více možností, vysvětlete rozdíly.

- Non est, quod (*mirari; tu*) _____ animum meum: adhuc de alieno liberalis sum. (Sen. *epist.* 16, 7)
- Gallia est omnis divisa in partes tres, (*qui*) _____ unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam (*qui*) _____ ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur. (Caes. *Gall.* 1, 1, 1)
- Erat in Carnutibus summo loco natus Tasgetius, (*qui*) _____ maiores in sua civitate regnum obtinuerant. (Caes. *Gall.* 5, 25, 1)
- Sed aegritudini, de (*qui*) _____ satis est disputatum, finitimus est metus, de (*qui*) _____ pauca (*dicere; je třeba říct*) _____ sunt. (Cic. *Tusc.* 4, 30, 63)
- Nihil est, quod non (*expugnare*) _____ pertinax opera et intenta ac diligens cura. (Sen. *epist.* 50, 6)
- Crates, ut aiunt, huius ipsius Stilbonis auditor, (*qui*) _____ mentionem priore epistula feci, cum (*videre*) _____ adulescentulum secreto ambulans, interrogavit, quid illic solus (*facere; dělá*) _____? (Sen. *epist.* 10, 1, 26)
- (*Quicumque*) _____ autem opinio veritati repugnat, falsa est. (Sen. *epist.* 76, 22)
- Qua re quid est, quod ego te hortor, ut dignitati et gloriae (*servire*) _____? (Cic. *fam.* 9, 14, 6)
- Estne quisquam omnium mortalium, de quo melius (*existimare*) _____ tu? (Cic. *S. Rosc.* 18, 6)
- Hoc, (*qualiscumque*) _____ est, te scire volui. (Cic. *Att.* 15, 6, 4)
- Qui autem dictus est adiutor (*esse; byl*) _____ et conscius, P. Asicius, iudicio est liberatus. (Cic. *Cael.* 23)
- Fanum Neptuni est Taenari, (*qui*) _____ violari nefas putant Graeci. (Nep. *Paus.* 4, 4)
- Ergo et i, (*qui*) _____ evenit iam, ut (*mori*) _____, et i, (*qui*) _____ eventurum est, miseri [sc. sunt]. (Cic. *Tusc.* 1, 5, 9)

14. Nihil enim de maerore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuae (*legere; bych (byl) nepřečetl*) _____ . (Cic. *Att.* 12, 14, 3)
15. Id, (*qui*) _____ scis, prodest nihil; id, (*qui*) _____ nescis, obest? (Cic. *orat.* 166)
16. Quod forsitan aliquis iure inriserit; quis enim est, qui id facere non (*posse; by nemo-hl*) _____ ? (Cic. *Q. Rosc.* 42)

4. Vyberte správný tvar či správné tvary

1. (*Quicquid, quodquod, quidque*) huc erit a Pompeio adlatum, statim ad te scribam, tuasque de istis rebus litteras exspectabo. (Cic. *Att.* 7, 17, 5)
2. De te etiam dixi tum (*quod, quid, quae*) dicenda putavi. (Cic. *ad Brut.* 2, 4, 2)
3. Populum Romanum servire fas non est, (*qui, cui, de quo, quem*) di immortales omnibus gentibus imperare voluerunt. (Cic. *Phil.* 6, 19)
4. Quo cum venissem, M. Catonem, (*qui, quem, quis, cur*) ibi esse nescieram, vidi in bibliotheca (*sedere, sedentem, sessum, sederet*) multis circumfusum Stoicorum libris. (Cic. *fin.* 3, 2, 7)
5. Ita plerumque evenit, ut, quem vos imperare iussistis, is sibi imperatorem alium (*quaerit, quaerat, quaereret, quaesivit*). (Sall. *Iug.* 85, 11)
6. Nemo est tam fortis, (*quin, qui non, qui, quisque, cuius, qua*) rei novitate (*perturbatur, perturbetur*). (Caes. *Gall.* 6, 39, 3)
7. Impudenter facit; non enim omnia, (*quod, quae, quos, qui*) dolemus, eadem queri iure possumus. (Cic. *Flacc.* 57)
8. Recte igitur maiores eum, qui socium (*fefellerat, fefellit, fefellisset, falleret, fallebat*), in virorum bonorum numero non putarunt haberi oportere. (Cic. *S. Rosc.* 116)
9. Homo (*quod, quid, quae*) ageret, taceret responderet, (*quod, quid, quae*) faceret denique illa aetate et auctoritate praeditus nesciebat. (Cic. *Verr.* II 3, 62)
10. Nihil acciderat ei, quod nollet, nisi quod anulum, (*a quo, quo, quem, qui*) (*delectaretur, delectabatur*), in mari abiecerat. (Cic. *fin.* 5, 30, 92)
11. Alia est aetas infantis, pueri, adulescentis, senis: ego tamen idem sum, (*qui, quis*) et infans (*fuero, fui*) et puer et adulescens. (Sen. *epist.* 121, 16)
12. Sed mihi hoc (*credis, credas, crederes*) velim: non iis libentissime soleo respondere, (*quos, qui, cui, a quibus*) mihi videor facillime posse superare. (Cic. *Sull.* 46)
13. Ea, (*quam, quae, quos, quod*) secuta est hieme, (*quod, qui*) fuit annus Gnaeo Pompeio Marco Crasso consulibus, Usipetes Germani et item Tenctheri magna multitudine hominum flumen Rhenum transierunt non longe a mari, (*quod, quo, qui*) Rhenus influit. (Caes. *Gall.* 4, 1, 1)

5. Indikativ nebo konjunktiv? Je-li více možností, vysvětlete rozdíly a uveďte, která možnost je z hlediska významu pravděpodobnější.

1. Nonne satius est mutum esse quam quod nemo (*intellegit, intellegat*), dicere? (Cic. *Phil.* 3, 22)
2. Quis illic (= ille) est, qui contra me (*astat, astet*)? (Plaut. *Persa* 13)
3. Sed non est, quod (*irasceris, irascaris, iratus es, irascereris*); ignosce illis, omnes insaniunt. (Sen. *benef.* 5, 17, 3)
4. Quis hic est, qui (*loquatur, loquitur*)? (Plaut. *Curc.* 229)
5. Sed obsecro te, quid est, quod (*audivi, audiverim*) de Bruto? (Cic. *Att.* 15, 7, 8)
6. Nihil vidi, nihil audivi, quod (*concupiscam, concupiscerem, concupivi, concupiscebam, concupisco*), ad quod (*revereater, revertar, reverti, revertebar*). (Sen. *epist.* 68, 9)
7. Ea quae (*sunt, sint*), nescio et aveo scire. (Cic. *Att.* 6, 1, 19)
8. Cur enim quaeritis, quod (*scitis, sciatis*)? (Liv. 6, 15, 12)
9. Nihil vidi umquam, quod minus explicari (*poterat, posset*). (Cic. *Att.* 7, 12, 4)
10. Quid est, quod tu alios (*accusas, accuses*)? Quid est, quamobrem (*putas, putes*) te tuam culpam non modo derivare in aliquem, sed communicare cum altero posse? (Cic. *Verr.* II 2, 49)
11. Verum et tum id feci, quod (*oporteret, oportuit*), et nunc faciam, quod necesse (*est, sit*). (Cic. *Tull.* 5)
12. Quaerit ex solo [sc. Lisco] ea, quae in conventu (*dixisset, dixerat, dixerit, dixit*). (Caes. *Gall.* 1, 18, 2)
13. Quid est, quod tu (*trepidat, trepidat*)? (Ter. *Eun.* 977)
14. Quaeris, quod (*est, sit*) amplissimum vitae spatium? Usque ad sapientiam vivere. (Sen. *epist.* 93, 8)
15. Quis erat, qui (*putabat, putaret*) ad eum amorem, quem erga te (*habebam, haberem*), posse aliquid accedere? (Cic. *fam.* 9, 14, 5)
16. Quis autem est, qui Tarquinius Superbum, qui Sp. Cassium Sp. Maelium non (*odit, oderit*)? (Cic. *Lael.* 28)
17. Audite vero optumi (= optimi) viri ea, quae saepissime inter me et Scipionem de amicitia (*disserta sint, disserebantur, dissererentur*). (Cic. *Lael.* 33)
18. Tu etiam atque etiam cura, ut valeas litterasque ad me mittas quotienscumque habebis, cui (*das, des*). (Cic. *Att.* 16, 11, 3)

6. Rozlište větu tázací a vztažnou

1. At nunc dicam, **quod** lubenter audias. (Ter. *Phorm.* 488)
2. Id autem maxime tracta, **quod** in te esse infirmissimum senties. (Sen. *epist.* 68, 6)
3. Nec enim satis est iudicare, **quid** faciendum non faciendumve sit, sed stare etiam oportet in eo, **quod** sit iudicatum. (Cic. *fin.* 1, 14, 47)
4. Non est, **quod** cogites, **quanto** diutius habere potueris, sed **quam** diu habueris. (Sen. *dial.* 11, 10, 4)
5. Quaeris, **quod** sit remedium inopiae? (Sen. *epist.* 110, 19)
6. At tibi ipsi dicendum erit aliquid, **quod** non sentias aut faciendum, **quod** non probes. (Cic. *fam.* 4, 9, 2)
7. Multa sunt, **quae** ego nescire malo quam cum aliquo periculo fieri certior. (Cic. *ad Q. fr.* 3, 6, 2)
8. Tum Tubero: „Non dissentio a te Laeli, sed quaero, **quae** tu esse maiora intellegas.“ (Cic. *rep.* 1, 31)
9. De te audiebamus ea, **quae** maxime vellemus. (Cic. *fam.* 12, 25a, 2)
10. Ea **quae** sint et **cuius** modi, poteris ex Pomponio cognoscere. (Cic. *fam.* 5, 5, 3)
11. Quod si non possumus facere – dicam, **quod** dignum est senatore et Romano homine – moriamur. (Cic. *Phil.* 7, 14)
12. Nunc ea, **quae** a me profecta quaeque instituta sunt, cognosce. (Cic. *fam.* 3, 10, 11)
13. Hannibal, **quo** die Volturnum est transgressus, haud procul a flumine castra posuit. (Liv. 26, 9, 1)
14. Tu, quaeso, fac sciam, ubi Brutum nostrum et **quo** die videre possim. (Cic. *Att.* 15, 16a)
15. Diem scito esse nullum, **quo** die non dicam pro reo. (Cic. *ad Q. fr.* 3, 3, 1)
16. Item ex auctoritate senatus consules edixerunt, ne quis, **quo** die terrae motu nuntiatio feriae indictae essent, eo die alium terrae motum nuntiaret. (Liv. 34, 55, 4)
17. Una virtus est consentiens cum ratione et perpetua constantia; nihil huc addi potest, **quo** magis virtus sit, nihil demi, ut virtutis nomen relinquatur. (Cic. *parad.* 3, 22)
18. Quid autem interest, quam cito exeas, **unde** utique exeundum est? (Sen. *epist.* 93, 2)
19. Intuendum est, non **unde** veniant, sed **quo** eant. (Sen. *epist.* 44, 6)
20. Tandem ibi constitit, **unde** nil (= nihil) eum pellat, **ubi** nihil terreat. (Sen. *dial.* 6, 19, 6)
21. Quis enim est, **qui** credat Apollinis ex oraculo Pyrrho esse responsum: „Aio te, Aecida, Romanos vincere posse?“ (Cic. *div.* 116)
22. Bibuli **qui** sit exitus futurus, nescio. (Cic. *Att.* 2, 2, 5)

23. Utatur enim suis bonis oportet et fruatur, **qui** beatus futurus est. (Cic. *nat. deor.* 1, 103)
24. Itaque non facile est invenire, **qui, quod** sciat, ipse non **tradat** alteri; ita non solum ad discendum propensi sumus, verum etiam ad docendum. (Cic. *fin.* 3, 20, 66)

7. Doplňte výrazy do vět

cuius, quamcumque, quae, quid, quo, quod, ubi, unde

1. Nulla est enim laus ibi esse integrum, _____ nemo est, qui aut possit aut conetur corrumpere. (Cic. *Verr.* I 46)
2. Non est, _____ putes omnibus divitias convenire; nihil est indecentius novicio divite. (Sen. *contr.* 2, 1, 28)
3. Qualem intus putas esse animum, _____ extra imago tam foeda est? (Sen. *dial.* 4, 35, 4)
4. Fabii postera die arma capiunt; _____ iussi erant, conveniunt. (Liv. 2, 49, 2)
5. Nunc dicam de voluptate, nihil scilicet novi, ea tamen, _____ te ipsum probaturum esse confidam. (Cic. *fin.* 1, 8, 28)
6. Reliqui se in castra recipiunt, _____ erant egressi. (Caes. *Gall.* 5, 37, 4)
7. Dicam tamen, _____ sentiam: iam de te spem habeo, nondum fiduciam. (Sen. *epist.* 16, 2)
8. Hi _____ in partem impetum fecerant, hostes loco cedere cogebant, sed neque longius fugientes prosequi nec vehementius equos incitare poterant. (Caes. *civ.* 2, 41, 4)

8. Najděte vztažné věty s účelovým významovým odstínem

1. Ubi, qui ante obsides dederant atque in deditionem venerant, purgandi sui causa ad eum legatos mittunt, qui doceant neque ex sua civitate auxilia in Treveros missa neque ab se fidem laesam. (Caes. *Gall.* 6, 9, 6)
2. Probat rem senatus de mittendis legatis, sed qui mitterentur, non reperiebantur, ... (Caes. *civ.* 1, 33, 1)
3. Missus et a Gentio est legatus nomine Olympio, qui ius iurandum a Perseo obside-sque exigeret. (Liv. 44, 23, 3)
4. Legati, qui in Aetoliam ad similes motus comprimendos ierant, renuntiarunt coerceri rabiem gentis non posse. (Liv. 41, 27, 4)
5. In tuo toto imperio atque provincia nihil est, quod mihi gratius facere possis. (Cic. *fam.* 13, 55, 2)
6. Ego quo nomine appellem, nescio. (Cic. *Verr.* II 4, 1)

7. Eius adventu Bituriges ad Haeduos, quorum erant in fide, legatos mittunt subsidium rogatum, quo facilius hostium copias sustinere possint. (Caes. *Gall.* 7, 5, 2)
8. Tum est Cato locutus, quo erat nemo fere senior temporibus illis, nemo prudentior; nunc Laelius et sapiens (sic enim est habitus) et amicitiae gloria excellens de amicitia loquetur. (Cic. *Lael.* 5)
9. Nunc ille tibi magis vacat, nunc nihil habet, quo avocetur. (Sen. *dial.* 6, 24, 4)